

U 35/2022 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 (COM(2022) 71 final)

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen kommissionens förslag av den 23 februari 2022 till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 samt en promemoria om förslaget.

Helsingfors den 5 maj 2022

Arbetsminister Tuula Haatainen

Regeringssekreterare Sami Teräsväinen

ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET

PROMEMORIA

EU/2022/0051

5.5.2022

KOMMISSIONENS FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV OM TILLBÖRLIG AKTSAMHET FÖR FÖRETAG I FRÅGA OM HÅLLBARHET OCH OM ÄNDRING AV DIREKTIV (EU) 2019/1937

1 Bakgrund

Den 23 februari 2022 lade kommissionen fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 (COM(2022) 71 final).

2 Förslagets syfte

Syftet med unionsdirektivet om företagsaktsamhet är att öka respekten för mänskliga rättigheter och miljöskydd. Därtill ska direktivet skapa rättvisa konkurrensförhållanden för företag inom unionen. Det bidrar också till att motverka den fragmentering av regleringen som kan uppstå till följd av medlemsstaternas nationella lagstiftning. Enligt kommissionen verkar företagens frivilliga åtgärder inte ha lett till någon storskalig förbättring i fråga om negativ inverkan på de mänskliga rättigheterna och miljön.

3 Förslagets huvudsakliga innehåll

Direktivets innehåll (artiklarna 1 och 3)

Direktivet fastställer skyldigheter för företag vad gäller faktiska och potentiella negativa effekter för mänskliga rättigheter och negativa miljöeffekter till följd av företagets egen verksamhet, deras dotterbolags verksamhet och den verksamhet i värdekedjan som utförs av enheter med vilka företaget har en etablerad affärsförbindelse. Dessutom fastställer direktivet civilrättsligt ansvar för åsidosättande av de skyldigheter som nämns ovan. Med etablerad affärsförbindelse avses en direkt eller indirekt affärsförbindelse som på grund av sin intensitet eller varaktighet är, eller förväntas vara, varaktig och som inte utgör en försumbar eller endast underordnad del av värdekedjan.

Tillämpningsområde (artikel 2)

Direktivet ska tillämpas på företag som bildats i enlighet med en medlemsstats lagstiftning och som uppfyller ett av följande villkor:

- a) Företaget hade i genomsnitt mer än 500 anställda och en global nettoomsättning på över 150 miljoner euro under den senaste räkenskapsperiod för vilken redovisning har upprättats.
- b) Företaget överskred inte referensvärdena i led a, men hade i genomsnitt mer än 250 anställda och en global nettoomsättning på mer än 40 miljoner euro under den senaste räkenskapsperiod för vilken redovisning har upprättats, förutsatt att minst 50 % av denna nettoomsättning genererades inom en eller flera av följande sektorer:

- a. Tillverkning av textilier, läder och liknande produkter (inbegripet skodon) och partihandel med textilier, kläder och skodon.
- b. Jordbruk, skogsbruk, fiske (inklusive fiskodling), tillverkning av livsmedel och partihandel med jordbruksråvaror, levande djur, trä, livsmedel och drycker.
- c. Utvinning av mineraltillgångar oavsett var de utvinns (inklusive råolja, naturgas, kol, brunkol, metaller och metallmalm samt alla andra icke-metalliska mineraler och stenbrottsprodukter), tillverkning av basmetallprodukter, andra icke-metalliska mineraliska produkter och metallvaror (utom maskiner och utrustning) samt partihandel med mineralresurser, basprodukter och mellanprodukter av mineral (inklusive metaller och metallmalm, byggmaterial, bränslen, kemikalier och andra mellanprodukter).

Den medlemsstat som är behörig att reglera frågor som omfattas av direktivet ska vara den medlemsstat där företaget har sitt säte.

Direktivet ska också tillämpas på företag som bildats i enlighet med ett tredjelands lagstiftning, vilkas verksamhet bygger på ett tredjelands lagstiftning och som uppfyller ett av följande villkor:

- a) Det genererade en nettoomsättning på mer än 150 miljoner euro i unionen under den räkenskapsperiod som föregick den senaste räkenskapsperioden.
- b) Det genererade en nettoomsättning på mer än 40 miljoner euro men högst 150 miljoner euro i unionen under den räkenskapsperiod som föregick den senaste räkenskapsperioden, förutsatt att minst 50 % av dess globala nettoomsättning genererades inom en eller flera av de sektorer som anges i direktivet.

Definitioner (artikel 3)

Artikel 3 i förslaget innehåller direktivets definitioner av vilka de viktigaste beskrivs nedan.

Med *företag* avses en juridisk person som bildats i en av de juridiska former som förtecknas i bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU om årsbokslut, koncernredovisning och rapporter i vissa typer av företag, och en juridisk person som har bildats i enlighet med lagstiftningen i ett tredjeland och som är jämförbar med sådana juridiska personer som förtecknas i bilagorna I och II till det direktivet.

Med företag avses även sådana finansiella företag som anges i en förteckning med 19 punkter i förslaget. Med *finansiella företag* avses bland annat kreditinstitut, värdepappersföretag, försäkringsföretag, tjänstepensionsinstitut och pensionsinstitut som förvaltar pensionsplaner som betraktas som en del av sociala trygghetssystem och som omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, nedan *förordningen om social trygghet*.

Med *etablerad affärsförbindelse* avses en direkt eller indirekt affärsförbindelse som på grund av sin intensitet eller varaktighet är, eller förväntas vara, varaktig och som inte utgör en försumbar eller endast underordnad del av värdekedjan.

Med *värdekedja* avses verksamhet som har anknytning till ett företags produktion av en vara eller tillhandahållande av en tjänst, inbegripet utveckling av produkten eller tjänsten och användning och bortskaffande av produkten samt därmed sammanhängande verksamhet i tidigare och senare led av företagets etablerade affärsförbindelser.

Vad gäller finansiella företag ska ”värdekedja” endast inbegripa verksamhet som bedrivs av kunder som mottar lån, krediter och andra finansiella tjänster samt av företag som tillhör samma koncern och vars verksamhet är knuten till avtalet i fråga. Värdekedjan för reglerade finansiella företag omfattar inte små och medelstora företag som tar emot lån, krediter, finansiering, försäkring eller återförsäkring av sådana finansiella företag.

Med *allvarlig negativ effekt* avses en negativ miljöeffekt eller en negativ effekt för de mänskliga rättigheterna som är särskilt betydande till sin natur, eller som påverkar ett stort antal personer eller ett stort område av miljön, eller som är oåterkallelig eller särskilt svår att avhjälpa på grund av de åtgärder som krävs för att återställa den situation som rådde innan effekten inträdde.

Med berörda parter avses företagets anställda, de anställda i dess dotterbolag och andra individer, grupper, sammanslutningar eller enheter vars rättigheter eller intressen påverkas eller skulle kunna påverkas av företagets eller dess dotterbolags eller affärsförbindelsers produkter, tjänster och verksamhet.

Med lämplig åtgärd avses en åtgärd som är ägnad att uppnå målen för tillbörlig aktsamhet, som står i proportion till hur allvarlig och sannolik den negativa inverkan är, och som företaget rimligen har tillgång till, med beaktande av omständigheterna i det specifika fallet, inbegripet den ekonomiska sektorns särdrag och de specifika affärsförbindelserna och företagets inflytande, samt behovet av att säkerställa prioritering av åtgärder.

Tillbörlig aktsamhet (artiklarna 4–8)

Medlemsstaterna ska säkerställa att företag visar tillbörlig aktsamhet i fråga om mänskliga rättigheter och miljö genom att vidta följande åtgärder:

- a) Integrera tillbörlig aktsamhet i företagets policyer.
- b) Identifiera faktiska och potentiella negativa effekter.
- c) Förebygga och begränsa potentiella negativa effekter, säkerställa att faktiska negativa effekter upphör och minimera omfattningen av dessa.
- d) Inrätta och upprätthålla en klagomålskanal.
- e) Övervaka effektiviteten i policyerna och åtgärderna för tillbörlig aktsamhet.
- f) Offentligt kommunicera om tillbörlig aktsamhet.

Medlemsstaterna ska säkerställa att företag, för att kunna iaktta tillbörlig aktsamhet, kan dela resurser och information med andra företag och andra rättsliga enheter i enlighet med tillämplig konkurrenslagstiftning.

Företagen ska ha en policy för tillbörlig aktsamhet. Policyn ska innehålla en beskrivning av företagets strategi, även på lång sikt, för tillbörlig aktsamhet, en uppförandekod, inbegripet regler och principer, för företagets anställda och dotterbolag samt en beskrivning av processerna

för tillbörlig aktsamhet, inbegripet de åtgärder som vidtagits för att kontrollera efterlevnaden av uppförandekoden och tillämpa uppförandekoden på etablerade affärsförbindelser. Policyn för tillbörlig aktsamhet ska uppdateras med jämna mellanrum.

Företagen ska vidta lämpliga åtgärder för att identifiera faktiska och potentiella negativa effekter för de mänskliga rättigheterna och negativa miljöeffekter som härrör från deras egen eller dotterbolagens verksamhet och, när det gäller deras värdekedjor, från deras etablerade affärsförbindelser. Om det är befogat, ska företagen konsultera grupper som potentiellt berörs av effekterna, till exempel arbetstagare och andra berörda parter, för att samla in information om faktiska eller potentiella negativa effekter.

Företagen ska vidta lämpliga åtgärder för att förebygga eller, om förebyggande inte är möjligt eller inte omedelbart är möjligt, på lämpligt sätt begränsa potentiella negativa effekter för de mänskliga rättigheterna och negativa miljöeffekter som har identifierats eller borde ha identifierats. Företagen ska vara skyldiga att vidta följande åtgärder, om det är befogat:

- a) Om det behövs på grund av arten av eller komplexiteten i de åtgärder som krävs för förebyggande, utarbeta och genomföra en handlingsplan för förebyggande, med rimliga och tydligt definierade tidsfrister för åtgärder samt kvalitativa och kvantitativa indikatorer för att mäta förbättringar. Handlingsplanen för förebyggande ska utarbetas genom att konsultera de berörda parter som påverkas.
- b) Begära avtalsförsäkringar från affärspartner med vilka företaget har en direkt affärsförbindelse som innebär att företaget begär efterlevnad av uppförandekoden och, om nödvändigt, handlingsplanen för förebyggande, inbegripet att begära motsvarande försäkringar från sina partner i företagets värdekedja.
- c) Göra nödvändiga investeringar i förvaltnings- eller produktionsprocesser och infrastruktur.
- d) Tillhandahålla riktat och proportionellt stöd till små eller medelstora företag med vilka företaget har en etablerad affärsförbindelse, om efterlevnad av uppförandekoden eller handlingsplanen för förebyggande åtgärder skulle äventyra de små och medelstora företagens bärkraft.
- e) I enlighet med unionsrätten, inbegripet konkurrenslagstiftningen, samarbeta med andra organisationer, inbegripet, om det är befogat, för att öka företagets förmåga att få den negativa effekten att upphöra, särskilt om ingen annan åtgärd är lämplig eller effektiv.

Vad gäller potentiella negativa effekter som inte kan förebyggas eller i tillräcklig utsträckning begränsas får företaget försöka ingå ett avtal med en partner med vilken det har en indirekt förbindelse, i syfte att uppnå efterlevnad av företagets uppförandekod eller en förebyggande handlingsplan.

Avtalsförsäkringarna och avtalen med en partner med vilken företaget har en indirekt förbindelse ska innefatta lämpliga åtgärder för att kontrollera efterlevnaden. Vid kontrollen får företaget utnyttja lämpliga industriinitiativ eller oberoende tredjepartskontroller. Avtalsförsäkringar och avtalsvillkor som ingåtts med små och medelstora företag ska vara rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande. Vid kontroll av avtal med små och medelstora företag ska (det stora) företaget stå för kostnaderna för tredjepartskontrollen.

Om potentiella negativa effekter inte kan förebyggas eller i tillräcklig utsträckning begränsas genom åtgärderna ovan, ska företaget vara skyldigt att avstå från att ingå nya eller fortsätta befintliga förbindelser med den partner i samband med vilken eller i vars värdekedja effekten har uppstått. Om lagstiftningen så möjliggör, ska företaget tillfälligt avbryta affärsförbindelsen och samtidigt sträva efter att förebygga och minimera effekterna, eller avsluta affärsförbindelsen, om de potentiella negativa effekterna är allvarliga. Medlemsstaterna ska säkerställa att deras avtalslagstiftning gör det möjligt att avsluta affärsförbindelsen. När det gäller krediter, lån eller andra finansiella tjänster ska företagen inte vara skyldiga att avbryta tjänsterna, om detta kommer att orsaka väsentlig skada för mottagaren av tjänsten.

Medlemsstaterna ska säkerställa att företagen vidtar lämpliga åtgärder för att få de faktiska negativa effekterna att upphöra, om effekterna har identifierats eller borde ha identifierats. Om de negativa effekterna inte kan fås att upphöra ska företagen minimera omfattningen av en sådan effekt. Företagen ska vara skyldiga att vidta följande åtgärder, om det är befogat:

- a) Neutralisera de negativa effekterna eller minimera deras omfattning, inbegripet skadestånd till de drabbade personerna och ekonomisk ersättning till de drabbade samhällena. Åtgärden ska stå i proportion till de negativa effekternas betydelse och omfattning och till hur företagets beteende bidragit till de negativa effekterna.
- b) Om det inte är möjligt att få de negativa effekterna att upphöra omedelbart, utarbeta och genomföra vid behov en plan för korrigerande åtgärder med rimliga och tydligt definierade åtgärdsfrister och kvalitativa och kvantitativa indikatorer för att mäta förbättringar. Om det är befogat, ska planen för korrigerande åtgärder utarbetas genom att konsultera berörda parter.
- c) Begära avtalsförsäkringar om efterlevnad av uppförandekoden och, vid behov, en plan för korrigerande åtgärder från en direkt partner med vilken företaget har en etablerad affärsförbindelse. Begära motsvarande försäkringar även från leverantörer som ingår i värdekedjan.
- d) Göra nödvändiga investeringar i förvaltnings- och produktionsprocesser och infrastruktur.
- e) Tillhandahålla riktat och proportionellt stöd till små eller medelstora företag med vilka företaget har en etablerad affärsförbindelse, om efterlevnad av uppförandekoden eller planen för korrigerande åtgärder skulle äventyra de små och medelstora företagens bärkraft.
- f) I enlighet med unionsrätten, inbegripet konkurrenslagstiftningen, samarbeta med andra organisationer, inbegripet, om det är befogat, för att öka företagets förmåga att få den negativa effekten att upphöra, särskilt om ingen annan åtgärd är lämplig eller effektiv.

Avtalsförsäkringar ska innefatta kontrollmetoder. Vid kontrollen får företaget utnyttja lämpliga industriinitiativ eller oberoende tredjepartskontroller. Villkor som ingåtts med små och medelstora företag ska vara rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande. De stora företagen ska stå för kostnaderna för kontrollen av försäkringar med små och medelstora företag. Att avbryta eller avsluta affärsförbindelsen omfattas, när det gäller att stoppa faktiska negativa effekter, av motsvarande skyldigheter som de skyldigheter att förebygga negativa effekter som fastställs i artikel 7. När det gäller krediter, lån eller andra finansiella tjänster ska företagen inte vara skyldiga att avbryta tjänsterna, om detta kommer att orsaka väsentlig skada för mottagaren av tjänsten.

Utifrån förslaget ska företag som finns i olika medlemsstater och som omfattas av direktivets tillämpningsområde på sina värdekedjor tillämpa de detaljerade kraven på tillbörlig aktsamhet i den nationella lagstiftning som införts för att genomföra direktivet. Förslaget innefattar inga bestämmelser om samordning av dessa krav i en situation där en avtalspartner som ingår i olika företags värdekedjor tillhandahåller en nytthet till företag som finns i flera medlemsstater och som omfattas av direktivets tillämpningsområde. Detta leder till delvis överlappande förfaranden som medför extra kostnader.

Av förslaget framgår det inte på vilket sätt företaget kan garantera tillbörlig aktsamhet enligt förslaget i en värdekedja som följer efter tillhandahållandet av nyttheter, till exempel när det gäller nyttheter som tillhandahålls för återförsäljning eller återanvändning.

Klagomålskanal (artikel 9)

Medlemsstaterna ska säkerställa att företag ger möjlighet att lämna in klagomål om de har berättigade farhågor om faktiska eller potentiella negativa effekter för de mänskliga rättigheterna och negativa miljöeffekter med avseende på företagens egen verksamhet, deras dotterbolags verksamhet och deras värdekedjor. Klagomål kan lämnas in av a) personer som påverkas av eller har rimliga skäl att anta att de kan komma att påverkas av en negativ effekt, b) fackföreningar och andra arbetstagarrepresentanter som företräder enskilda personer som arbetar i den berörda värdekedjan och c) organisationer i det civila samhället som är verksamma på områden som har koppling till värdekedjan.

Företagen ska ha en process för att hantera klagomål, inbegripet ogrundade klagomål. Företaget ska informera de berörda arbetstagarna och fackföreningarna om processerna. Klagande ska kunna begära lämplig uppföljning av klagomålet från företaget och träffa företagets företrädare på lämplig nivå för att diskutera innehållet i klagomålet.

Övervakning, kommunikation, standardavtalsklausuler, riktlinjer och kompletterande åtgärder (artiklarna 10–14)

Medlemsstaterna ska säkerställa att företagen regelbundet utvärderar sina egna och sina dotterbolags verksamheter och åtgärder och, vad gäller företagets värdekedjor, dessas etablerade affärsförbindelsers verksamheter och åtgärder, i syfte att övervaka effektiviteten i arbetet för att identifiera, förebygga, begränsa, stoppa och minimera de negativa effekterna för de mänskliga rättigheterna och miljön. Om det är befogat, ska en sådan utvärdering baseras på kvalitativa och kvantitativa indikatorer och utföras minst var tolfte månad och när det finns rimliga skäl att anta att nya risker kan tillkomma. Policyn för tillbörlig aktsamhet ska uppdateras utifrån resultatet av dessa bedömningar.

Företag som inte omfattas av tillämpningsområdet för artiklarna 19a och 29a i redovisningsdirektiv 2013/34/EU ska rapportera om de frågor som omfattas av detta direktiv genom att på sin webbplats offentliggöra ett årligt yttrande på ett språk som är brukligt i internationella affärs-kretsar. I enlighet med artikel 28 i förslaget fastställs ett närmare innehåll i skyldigheten i kommissionens genomförandeakt.

Kommissionen kommer att anta riktlinjer om frivilliga standardavtalsklausuler för avtalsförsäkringar med direkta leverantörer och för avtal som ingås med indirekta leverantörer. Kommissionen kan även utfärda andra riktlinjer för specifika sektorer eller specifika negativa effekter.

Medlemsstaterna ska inrätta webbplatser för att vägleda företag. Särskild uppmärksamhet ska riktas mot små och medelstora företag. Utan att bryta mot reglerna för statligt stöd får medlemsstaterna ge finansiellt stöd till små och medelstora företag. Kommissionen får komplettera medlemsstaternas stödåtgärder på olika sätt. Företag får förlita sig på industriinitiativ och berörda parter initiativ för att uppfylla sina skyldigheter i direktivet.

Bekämpande av klimatförändringar (artikel 15)

Medlemsstaterna ska säkerställa att företag som omfattas av tillämpningsområdet och som har mer än 500 anställda och företag som finns i tredjeländer och som genererar en nettoomsättning på mer än 150 miljoner euro i unionen gör upp en plan för att säkerställa att företagets affärsmodell och affärsstrategi är förenliga med övergången till en hållbar ekonomi och med begränsningen av den globala uppvärmningen till 1,5°Celsius, i linje med Parisavtalet. Denna plan ska särskilt, på grundval av information som företaget rimligen har tillgång till, ange i vilken utsträckning klimatförändringen utgör en risk för, eller är en konsekvens av, företagets verksamhet. Företaget ska inkludera utsläppsminskning i sin plan, om en risk för klimatförändringar identifieras eller skulle ha identifierats som en betydande risk för, eller en betydande konsekvens av, företagets verksamhet. Företagen ska ta hänsyn till fullgörandet av de skyldigheter som hänför sig till klimatförändringar när de fastställer rörlig ersättning, om den rörliga ersättningen är kopplad till bidrag från en medlem av företagsledningen till företagets affärsstrategi och långsiktiga intressen och hållbarhet. Den myndighetsövervakning som avses i förslaget gäller inte förslagens krav på ersättning. Sanktioner för undantag av kraven ska fastställas i den nationella lagstiftningen.

Auktoriserad företrädare (artikel 16)

Medlemsstaterna ska säkerställa att företagen utser en juridisk eller fysisk person, inklusive dess kontaktinformation, till sin auktoriserade företrädare.

Tillsynsmyndigheter (artiklarna 17–21)

Varje medlemsstat ska utse en eller flera tillsynsmyndigheter med uppgift att övervaka efterlevnaden av skyldigheterna. Om en medlemsstat utser mer än en tillsynsmyndighet ska den säkerställa att tillsynsmyndigheternas respektive befogenheter är tydligt definierade och att de samarbetar nära och effektivt med varandra. Kommissionen ska offentliggöra en förteckning över tillsynsmyndigheterna på sin webbplats. Medlemsstaterna ska säkerställa att tillsynsmyndigheterna är oberoende och utövar sina befogenheter på ett opartiskt och öppet sätt och med respekt för tystnadsplikten.

Myndigheterna ska ha tillräckliga befogenheter och resurser för att utföra de uppgifter som fastställs i direktivet. En tillsynsmyndighet får inleda en utredning på egen hand eller utifrån ett klagomål enligt direktivet till myndigheten, om den anser att den har tillräcklig information om att ett företag åsidosatt sina skyldigheter.

Inspektioner ska utföras i enlighet med den nationella lagstiftningen i medlemsstaten och efter en underrättelse till företaget, utom i de fall då en förhandsunderrättelse skulle hindra ett effektivt genomförande av inspektionen. Om en inspektion utförs någon annanstans än inom medlemsstatens domstolsområde, ska myndigheten samarbeta med myndigheten i den medlemsstaten. Om en myndighet vid sin utredning upptäcker att den nationella lagstiftning som verkställts utifrån direktivet inte har följts, meddelar den företaget en tidsfrist för att vidta korrigerande åtgärder. Vidtagandet av korrigerande åtgärder hindrar inte att administrativa sanktioner utdöms eller att civilrättsligt ansvar utlöses i händelse av skada.

Tillsynsmyndigheterna ska de ha åtminstone följande befogenheter:

- a) Beordra upphörande av åsidosättande av skyldigheter, avstående från att upprepa beteendet och, vid behov, vidtagande av korrigerande åtgärder.
- b) Ålägga sanktionsavgifter på ekonomiska grunder.
- c) Besluta om interimistiska åtgärder för att undvika allvarlig och irreparabel skada.

Medlemsstaterna ska säkerställa att varje fysisk eller juridisk person har rätt till rättsmedel mot ett rättsligt bindande beslut som fattats av en tillsynsmyndighet avseende dem.

Medlemsstaterna ska säkerställa att fysiska och juridiska personer har rätt att framföra beaktansvärda misstankar till en tillsynsmyndighet när de har skäl att tro att ett företag inte fullgör sina skyldigheter. Tillsynsmyndigheterna bedömer misstankarna och utövar efter behov sina befogenheter. Tillsynsmyndigheten ska så snart som möjligt och i enlighet med nationell lagstiftning och unionsrätten informera anmälaren om resultatet av bedömningen, inbegripet motiveringen. De personer som anmäler en misstanke ska ha tillgång till en domstol eller något annat oberoende och opartiskt offentligt organ för att bedöma giltigheten av tillsynsmyndighetens beslut, åtgärder eller underlåtenhet att vidta åtgärder.

Medlemsstaterna ska fastställa sanktioner för åsidosättande av skyldigheter. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. När sanktioner påförs, ska hänsyn tas till företagets ansträngningar att genomföra korrigerande åtgärder som en tillsynsmyndighet har fastställt för företaget, investeringar och riktat stöd samt samarbete med andra med andra organisationer. Sanktionsavgifter ska vara baserade på företagets omsättning. Myndigheternas beslut om sanktioner ska vara offentliga.

Kommissionen ska inrätta ett europeiskt nätverk av tillsynsmyndigheter. Nätverket ska främja samarbetet mellan myndigheterna och samordningen och anpassningen av lagstiftnings-, utrednings-, sanktions- och tillsynsåtgärder samt utbyte av information efter ändamål. Dessutom fastställer artikeln detaljer i samarbetet mellan myndigheterna.

Civilrättsligt ansvar (artikel 22)

Medlemsstaterna ska säkerställa att företag är skadeståndsskyldiga om

- a) de misslyckas att iaktta innehållet i artiklarna 7 och 8 (förebyggande av potentiella negativa effekter och åtgärder för att få faktiska negativa effekter att upphöra), och
- b) detta misslyckande har lett till en negativ effekt som medfört skada och som borde ha identifierats, förebyggts, begränsats, stoppats eller minimerats genom de lämpliga åtgärder som fastställs i artiklarna 7 och 8.

Om ett företag har fullgjort de skyldigheter som fastställs i artiklarna 7 och 8, ska det inte vara ansvarigt för att ersätta skador som orsakats av en negativ effekt som uppkommit till följd av verksamheten hos en indirekt partner med vilken företaget har en etablerad affärsförbindelse, såvida det inte med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet är orimligt att förvänta sig att de åtgärder som faktiskt vidtagits, inbegripet kontroll, skulle ha varit tillräckliga för att förebygga, begränsa, stoppa eller minimera omfattningen av de negativa effekterna.

När man läser bestämmelsen, bör man lägga uppmärksamhet till att denna ansvarsbegränsning inte omfattar skador som orsakas av dotterbolag.

Vid bedömningen av ansvaret ska hänsyn tas till företagets ansträngningar, i den mån de har ett direkt samband med skadan i fråga, att följa eventuella avhjälpande åtgärder som krävs av en tillsynsmyndighet, alla investeringar som gjorts och allt direkt stöd som tillhandahållits i enlighet med artiklarna 7 och 8, samt annat samarbete med andra enheter för att hantera negativa effekter i dess värdekedjor.

Ett civilrättsligt ansvar för skador som uppstår enligt artikel 22 i direktivet ska inte påverka det civilrättsliga ansvaret för dess dotterbolag eller för någon direkt eller indirekt affärspartner i värdekedjan. Ett civilrättsligt ansvar i direktivet ska inte heller påverka det civilrättsliga ansvar för negativa effekter för mänskliga rättigheter eller negativa miljöeffekter som avses i unionsregler eller nationella regler när bestämmelser om ansvaret inte har utfärdats i direktivet eller bestämmelserna föreskriver strängare ansvar än detta direktiv.

Av förslaget framgår det inte på vilket sätt ansvaret utifrån detta direktiv och nationella regler ska fördelas mellan olika parter i värdekedjan. Av förslaget framgår det inte heller på vilket sätt ansvar enligt direktivet ska fördelas mellan flera företag som omfattas av direktivets tillämpningsområde och som finns i samma medlemsstat eller i olika medlemsstater, när en affärspartner som ingår i företagets värdekedjor orsakar en skada som ska ersättas utifrån förslaget.

Medlemsstaterna ska säkerställa att den nationella lagstiftning om civilrättsligt ansvar som utfärdats i syfte att införa direktivet är internationellt tvingande i fall där den lag som är tillämplig på ersättningsanspråk inte är lagen i en medlemsstat. Det är beaktansvärt att enligt skäl 58 i förslaget ska inga bestämmelser när det gäller civilrättsligt ansvar utfärdas om vem som i ett enskilt fall ska bevisa att företagets agerande varit tillräckligt. Det innebär att fördelning av bevisbördan ska föreskrivas i nationell lagstiftning.

Skadeståndsansvar enligt artikel 22 kan tillkomma vid underlåtenhet att iaktta tillbörlig aktsamhet. Enligt förslaget ska bestämmelser om företags skyldighet att organisera sin verksamhet i enlighet med direktivets krav på iakttagande av tillbörlig aktsamhet och på förebyggande och stoppande av negativa effekter. I praktiken innebär det att företaget ska påvisa att det har vidtagit åtgärder enligt kraven ovan. Enligt de allmänna principerna i den finska skadeståndsrätten ger till exempel underlåtenhet av en skyldighet som särskilt ålagts ett företag att vidta åtgärder i syfte att skydda rättsobjektet upphov till oaktsamhetspresumtion. För att upphäva en sådan presumtion krävs en godtagbar motbevisning av att företaget har agerat aktsamt, eller av att företaget inte ens genom aktsamma åtgärder inte skulle ha kunnat förhindra uppkomsten av skadan.

Förslaget saknar en särskild bestämmelse om vilken inverkan undantaget från skyldigheten att vidta åtgärder har på fördelningen av bevisbördan. Det innebär att ett företag, till exempel i Finland, i princip i ett enskilt fall ska påvisa att det har vidtagit åtgärder på det sätt som krävs i direktivet och även i övrigt varit aktsamt så att skadeståndsansvar inte uppstår enligt Finlands lag.

Rapportering av överträdelser och skydd av personer som rapporterar överträdelser (artikel 23)

Direktivet om skydd för personer som rapporterar om överträdelser (EU) 2019/1937 ska tillämpas på rapportering av alla överträdelser av detta direktiv och på skyddet av personer som rapporterar sådana överträdelser.

Utifrån förslaget ska alla personer och andra parter, till exempel miljöskydds-, konsument- och löntagarorganisationer, som rapporterar överträdelser enligt detta direktiv beviljas skydd. Av direktivet framgår inte vad tillämpningen av direktivet om skydd för personer som rapporterar överträdelser ska innebära för skyddet av personer utanför företaget och dess värdekedja. Tillämpningen av skyddet för enskilda personer eller i enskilda geografiska områden har inte avgränsats i förslaget. Det är möjligt att tolka bestämmelsen så att företag som omfattas av förslagets tillämpningsområde ska ordna skydd för personer som rapporterar överträdelser så att det inbegriper hela värdekedjan.

Offentligt stöd (artikel 24)

Medlemsstaterna ska säkerställa att företag som ansöker om offentligt stöd visar upp ett officiellt intyg om att de inte har påförts några sanktioner för underlåtenhet att uppfylla skyldigheterna i direktivet.

Ansvar för medlemmar av företags ledning (artiklarna 25 och 26)

Medlemsstaterna ska säkerställa att medlemmar av företagsledningen, när de fullgör sin skyldighet att agera i företagets bästa intresse, beaktar konsekvenserna av sina beslut med avseende på hållbarhetsaspekter, däribland, efter behov, mänskliga rättigheter, klimatförändringar och miljökonsekvenser, på kort, medellång och lång sikt. De nationella lagarna, förordningarna och administrativa föreskrifterna om situationer där medlemmar av företagsledningen åsidosatt sina skyldigheter också är tillämpliga med avseende på bestämmelserna i artikel 25.

Av de föreslagna bestämmelserna framgår det inte vilken relation det finns mellan skyldigheten och beaktandet av det bästa intresset hos andra berörda parter, såsom aktieägare, borgenärer, kunder och affärspartner, och de allmänna principerna för beslut som fattas av medlemmar i företagsledningen. Av förslaget framgår det inte på vilket sätt de bästa intressena ska beaktas när alla inte fullständigt kan tas i beaktande. Av förslaget till direktiv framgår det inte hur ett företag ska göra om företaget ibland omfattas av direktivets tillämpningsområde och ibland inte på grund av förändringar i omsättningen och antalet anställda.

Direktivet fastställer inte vilka hållbarhetsaspekter (sustainability matters) som enligt artikel 25 ska beaktas. Enligt skäl 63 i direktivet avses med hållbarhetsaspekter de hållbarhetsfrågor som avses i direktiv 2013/34/EU. En detaljerad definition av dessa hållbarhetsfrågor pågår för tillfället (rådet har dragit upp en riktlinje om ändring av direktivet, men förhandlingar med Europaparlamentet har ännu inte inletts). Fastställandet av en tillräcklig nivå påverkas av definitionerna av negativ och mycket negativ miljöpåverkan respektive social påverkan i direktivet. Vid definitionerna beaktas de internationella konventionerna i bilagan till direktivet. I praktiken varierar effektiviteten i ratificeringen och verkställandet av konventioner i olika stater, även i tillväxtländer. Följden kan vara att det i en målstat där en del av värdekedjan finns kan saknas olika strukturer som har en väsentlig inverkan på hur företaget kan uppfylla sina skyldigheter i detta direktiv.

De nämnda hållbarhetsaspekterna i direktivet kan tolkas så att företag utöver uppvärmning av klimatet också bör ha andra hållbarhetsmål än sådana som fastställs i lagstiftningen och vilkas nivå anpassas kontinuerligt, till exempel i och med att den vetenskapliga kunskapen ökar och de allmänna samhällseliga uppfattningarna förändras.

Medlemmar av företagsledningen ansvarar för att införa och övervaka de åtgärder för tillbörlig aktsamhet som avses i artikel 4, särskilt den plan för tillbörlig aktsamhet som avses i artikel 5, med hänsyn till relevant respons från berörda parter och civilt samhälle. Företagets operativa

ledning ska rapportera till styrelsen i detta avseende. Medlemsstaterna ska säkerställa att företagsledningen anpassar företagsstrategin så att strategin tar hänsyn till de faktiska och potentiella negativa effekter som identifierats i enlighet med artikel 6 och eventuella åtgärder som vidtagits i enlighet med artiklarna 7–9.

Artikel 26 i direktivet innehåller en bestämmelse om att medlemmar av företagsledningen är skyldiga att införa de åtgärder för tillbörlig aktsamhet som avses i artiklarna 4 och 5 och för att ta tillräcklig hänsyn till relevant respons från berörda parter och civilt samhälle vid beslutsfattande. Enligt de allmänna principerna i den finska bolagslagstiftningen ansvarar styrelsen för att organisera fullgörande av bolagets samtliga skyldigheter. Å andra sidan framgår det inte av bestämmelsen vad tillräckligt hänsynstagande är, på vilket sätt det ska bevisas och vilken relation det finns mellan det kravet och andra intressen som har samband med företagets syfte och verksamhet och som företagsledningen ska beakta till exempel på grundval av den allmänna bolagsrättsliga lagstiftningen och speciallagstiftningen.

Bilaga till förslag till direktiv

Negativa effekter för de mänskliga rättigheterna och negativa miljöeffekter bestäms enligt de multilaterala fördrag och internationella åtaganden som räknas upp i bilagan till förslaget till direktiv. Del I i bilagan över överträdelser av rättigheter och förbud som ingår i internationella avtal om mänskliga rättigheter samt en förteckning över konventioner om mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Del II i bilagan innehåller i sin tur en förteckning över överträdelser av internationellt erkända villkor och förbud som ingår i miljökonventioner.

De konventioner om mänskliga rättigheter och grundläggande rättigheter som räknas upp i del I omfattar följande internationella avtal och åtaganden: den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (genocide), konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, den internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, konventionen om barnets rättigheter, konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Förenta nationernas deklaration om ursprungsfolkens rättigheter, förklaringen om rättigheter för personer som tillhör nationella eller etniska, religiösa och språkliga minoriteter, Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och Palermoprotokollet för att förebygga, förhindra och bestraffa människohandel, särskilt handel med kvinnor och barn, som kompletterar FN:s konvention om gränsöverskridande organiserad brottslighet, Internationella arbetsorganisationens deklaration om grundläggande principer och rättigheter på arbetet, Internationella arbetsorganisationens trepartsdeklaration om principer som rör multinationella företag och socialpolitik, Internationella arbetsorganisationens grundläggande konventioner (konvention angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten, 1948 (nr 87), konventionen angående tillämpning av principerna för organisationsrätten och den kollektiva förhandlingsrätten, 1949 (nr 98), konventionen angående tvångs- eller obligatoriskt arbete, 1930 (nr 29), och dess protokoll från 2014, konventionen angående avskaffande av tvångsarbete, 1957 (nr 105), konventionen om minimiålder för tillträde till arbete, 1973 (nr 138), konventionen om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete, 1999 (nr 182), konventionen angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde, 1951 (nr 100), konventionen angående diskriminering i fråga om anställning och yrkesutövning, 1958 (nr 111)). Innehållet i överträdelserna specificeras närmare i del I.

Del II omfattar överträdelser av internationellt erkända villkor och förbud som ingår i miljökonventioner. Överträdelserna gäller följande skyldigheter: 1992 års konvention om biologisk mångfald, konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (Cites), Minamatakonventionen om kvicksilver, Stockholmskonventionen om långlivade organiska föroreningar, konventionen om förfarandet med förhandsgodkännande sedan information lämnats för vissa farliga kemikalier och bekämpningsmedel i internationell handel, förbudet mot tillverkning och förbrukning av vissa ämnen som bryter ned ozonskiktet (dvs. CFC, haloner, CTC, TCA, BCM, MB, HBFC-föreningar och HCFC-föreningar) efter deras utfasning enligt Wienkonventionen för skydd av ozonskiktet och Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet, och Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och om slutligt omhändertagande av farligt avfall. Innehållet i överträdelserna specificeras närmare i del II.

4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen

Förslagets rättsliga grund är artikel 50.1 och 50.2 g samt artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF). Vid bägge artiklarna tillämpas det ordinarie lagstiftningsförfarandet.

Artikel 50.1 i FEUF gäller förverkligande av etableringsfriheten på ett visst verksamhetsområde. Enligt artikel 50.2 g ska man i den utsträckning som det är nödvändigt samordna de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 54 andra stycket avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen, i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga inom unionen. Med ”bolag” förstås enligt nämnda bestämmelse bolag enligt civil- eller handelslagstiftning, inbegripet kooperativa sammanslutningar samt andra offentligt rättsliga eller privaträttsliga juridiska personer, med undantag av sådana som inte drivs i vinstsyfte.

Artikel 114 i FEUF gäller de åtgärder som syftar till att upprätta den inre marknaden och få den att fungera och den ska skapa tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning och säkerställande av att sammanhållen och icke-diskriminerande lagstiftning tillämpas i Europeiska unionen.

Enligt kommissionen skapar de olika befintliga och planerade nationella reglerna om tillbörlig aktsamhet och de många frivilliga initiativen rättslig osäkerhet för företag i hela EU, fragmentering av den inre marknaden, ytterligare kostnader och komplexitet. Förslaget syftar därför till att tillhandahålla en harmoniserad, tydlig och enhetlig ram. Harmoniserade villkor gynnar gränsöverskridande etableringar och investeringar, eftersom de underlättar jämförelsen av företagens hållbarhetskrav och göra insatserna enklare.

Förslag behandlas i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet, där Europaparlamentet och rådet tillsammans godkänner lagstiftningsakten. I rådet antas förslaget med kvalificerad majoritet.

Kommissionen anser att förslaget överensstämmer med subsidiaritetsprincipen eftersom medlemsstaternas lagstiftning på området för direktivet sannolikt inte är tillräcklig och ändamålsenlig. För det andra är många av företagen verksamma över hela EU eller hela världen. För det tredje behöver företag som är verksamma både på och utanför den inre marknaden rättssäkerhet och rättvisa konkurrensvillkor för att kunna växa på ett hållbart sätt. Kommissionen anser också att EU-insatser, jämfört med enskilda insatser av medlemsstaterna, kan säkerställa en stark europeisk röst i den politiska utvecklingen på global nivå.

Avseende proportionalitetsprincipen konstaterar kommissionen att företagens börda i fråga om efterlevnadskostnader har anpassats till deras storlek, deras tillgängliga resurser och deras riskprofil. Åtgärderna i samband med den offentliga övervakningen av skyldigheten att iaktta tillbörlig aktsamhet går inte längre än vad som är nödvändigt. I direktivförslaget klargörs att varje sanktionsåtgärd som införs på grund av bristande efterlevnad av skyldigheten att iaktta tillbörlig aktsamhet ska vara proportionerlig. Direktivet medför dessutom inte några onödiga kostnader för unionen, nationella regeringar eller regionala och lokala myndigheter. Medlemsstaterna ska själva organisera kontrollen av efterlevnaden av direktivet.

Statsrådet anser att förslaget rättsliga grund är lämplig. Dessutom anser statsrådet att förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen.

Statsrådet anser att delegeringen av befogenheter till kommissionen enligt artikel 11 i förslaget är ändamålsenlig.

5 Förslagets konsekvenser

5.1 Kommissionens konsekvensbedömning

Kommissionen förväntar sig att förslaget främjar omställningen till en hållbar ekonomi och stärker prestationsförmågan och hållbarheten i verksamheten hos företag inom EU, särskilt på medellång och lång sikt. Detta skulle uppnås genom att regleringen skulle ålägga företagen att öka riskhanteringen och effektiviteten, minska kostnaderna samt stärka hållbarhet och innovation. Regleringen förväntas också ha positiva effekter på de mänskliga rättigheterna och miljön i tredjeländer dit företagens värdekedjor sträcker sig.

Enligt kommissionens uppskattning omfattar regleringen cirka 13 000 företag med säte inom unionen, däribland 3 400 företag i risksektorer som har fler än 250 anställda och en omsättning om mer än 40 miljoner euro. Dessutom tillämpas regleringen på cirka 4 000 företag från tredjeland som har verksamhet inom unionens territorium.

Regleringen orsakar företagen kostnader för att inrätta och styra nödvändiga processer till följd av regleringen samt för genomföra investeringar till följd av regleringen för att identifiera, förebygga och begränsa negativa effekter i företagets verksamhet eller dess värdekedjor. De direkta kostnaderna för anpassning till regleringen medför enligt beräkningarna företagen engångskostnader om totalt 500–680 miljoner euro och återkommande årliga kostnader om 1,72–2,37 miljarder euro. Bestämmelserna om bolagsledningens aktsamhetskrav medför engångskostnader om totalt cirka 445 miljoner euro. Eftersom regleringen indirekt påverkar även sådana företag i värdekedjan som genom sin storlek undantagits från tillämpningsområdet, innehåller regleringen stödåtgärder för små och medelstora företag i värdekedjan.

Kommissionen anser att regleringen stärker företagets hållbarhet och långsiktiga motståndskraft. Kostnaderna för regleringen anses vara små i förhållande till den inkomst som företagen genererar. Avseende konkurrenskraften för företag inom EU på den globala marknaden förväntas inga betydande negativa konsekvenser; kommissionen förväntar sig att konsekvenserna för konkurrenskraften är positiva på medellång och lång sikt.

Regleringen medför också medlemsländerna kostnader för organisering av myndighetstillsynen. Kommissionen beräknar att de totala kostnaderna för övervakningen i medlemsstaterna uppgår till 7,86–11,2 miljoner euro per år.

Genom värdekedjorna förväntas regleringen påverka även tredjelandsföretag och tredjeländers ekonomier. Det antas uppkomma positiva effekter särskilt för mänskliga rättigheter och miljö. Syftet är att medvetandegöra berörda parter i lokalsamhällena, stärka förfaranden och investeringar för hållbar verksamhet, öka tillämpningen av internationella normer i utvecklingsländerna och förbättra offrens tillgång till rättsliga korrigerande åtgärder. Enligt kommissionen kan regleringen också ha negativa konsekvenser genom att den orsakar tredjelandsföretag kostnader för anpassning till kraven enligt regleringen och eventuellt medföra en risk för att produktion flyttas till okontrollerade produktmarknader.

Konsekvenser för Finland

Allmän reglering om tillbörlig aktsamhet

Förslaget till direktiv om företags hållbarhet och tillbörliga aktsamhet överensstämmer med det i regeringsprogrammet fastställda målet om att främja regleringen av företagsansvar inom EU. Harmoniserad reglering av företagen inom EU skulle säkerställa en rättvis regelbörda på företagen och effekterna på konkurrenskraften mellan företagen inom unionen. På det nationella planet innebär regleringen ny lagstiftning genom att bestämmelserna om processen för tillbörlig aktsamhet fogas till lagstiftningen. Regleringen ska utgöra allmän lagstiftning till exempel i förhållande till miljöbestämmelserna. Visserligen innehåller det föreslagna direktivet specifika bestämmelser om hantering av klimatförändringar, bolagsledningens skyldigheter och skadestånd, vilka gör det nödvändigt att kontrollera om det behövs ändringar i de gällande nationella bestämmelserna.

Regleringen skulle få betydande ekonomiska konsekvenser för finländska företags och myndigheters verksamhet. Tillsynsuppgiften ska åläggas en myndighet, som tilldelas resurser för uppdraget. I det föreslagna direktivet ges tillsynsmyndigheten relativt omfattande behörighet. I Finland finns ingen sådan myndighet som smidigt skulle kunna ta till sig den nya tillsynsuppgiften. Sannolikt vore det ändamålsenligt att inrätta en helt ny myndighet för uppdraget. Kostnaderna för myndighetsuppdraget måste uppskattas närmare i samband med genomförandet av bestämmelserna.

Enligt Statistikcentralen finns det i Finland för närvarande 185 företag med fler än 500 anställda och över 150 miljoner euro i omsättning. Utifrån en preliminär bedömning enligt näringsgrensindelningen finns det cirka 100 företag med 250–500 anställda och 40–150 miljoner euro i omsättning inom de risksektorer som omfattas av bestämmelserna. Sammantaget beräknas knappt 300 företag i Finland höra till tillämpningsområdet för bestämmelserna. Det är dock möjligt att det blir problematiskt att tolka vilka företag i Finland som hör till tillämpningsområdet, eftersom Statistikcentralens näringsgrensindelning inte lämpar sig särskilt väl för dylika noggranna definitioner. Därtill kan det vara svårt att tolka när kriteriet på 50 procent av omsättningen från risksektorer ska anses vara uppfyllt.

Anpassning till och iakttagande av bestämmelserna orsakar företagen både engångskostnader och återkommande kostnader för bland annat upprättande och uppdatering av en policy för tillbörlig aktsamhet inklusive planering av policyn, riskbedömningar av leverantörerna, utbildning och IKT-uppgradering. Enligt arbets- och näringsministeriets beräkningar kan bestämmelserna orsaka ett större företag engångskostnader om 390 000–460 000 euro och återkommande kostnader om 220 000–290 000 euro per år, beroende på hur många underleverantörer företaget

har¹. På grund av bestämmelsernas ekonomiska konsekvenser är det viktigt att kraven är lika för alla företag inom unionen.

Ur ett finländskt perspektiv eftersträvas positiva effekter på de mänskliga rättigheterna i sådana tredjeländer i vilka finländska företag har verksamhet och som jämfört med Finland fäster mindre avseende vid mänskliga rättigheter och miljö i sin lagstiftning eller vid genomförandet av lagstiftningen. Det är svårt att mäta vilka konkreta människorätts- och miljöeffekter dylika bestämmelser har för finländska företag. Regleringen kan dock ha positiva effekter på sådana brister som finländska företag har befunnits ha gällande identifiering av verksamhetens människorätts- och miljöeffekter, information om företagets verksamhet och informationskanaler till berörda grupper.²

De pensionsinstitut som omfattas av förordningen om samordning av de sociala trygghetssystemen och av förordningen om tillämpningsbestämmelser till denna är strikt reglerade genom den nationella lagstiftningen. I Finland tillämpas socialförsäkringsförordningen på FPA och arbetspensionsanstalterna av vilka åtminstone de största arbetspensionsbolagen och Keva hör till direktivets tillämpningsområde.

Det föreslagna direktivet inkorporerar i lagstiftningen den i internationella hållbarhetsstandards fastslagna principen om att företag i sig har ett ansvar för att respektera de mänskliga rättigheterna. Företagen ska respektera de mänskliga rättigheterna oavsett värdlandets vilja eller förmåga att göra det. Det föreslagna direktivet skärper skyddet av de mänskliga rättigheter som fastställts i internationella människorättskonventioner. Förslaget överensstämmer med artikel 2 i FEU som fastställer att ett av de grundläggande värdena för unionen är respekt för de mänskliga rättigheterna. Det föreslås ändringar i företagets roll och skyldigheter jämfört med de befintliga bestämmelserna. Åtagandet att iaktta tillbörlig aktsamhet påverkar de globala konkurrensförhållandena för företagen inom EU och för tredjelandföretag som är verksamma inom unionen.

Inom ramen för den europeiska gröna given har kommissionen meddelat eller kommer att meddela utöver det allmänna förslaget om tillbörlig aktsamhet i företag även annan sektorspecifik lagstiftning som innehåller en dimension av tillbörlig aktsamhet. Dessa lagstiftningsakter gäller batterier, bekämpning av avskogning, hållbarhetsrapportering, hållbara produkter och bekämpning av tvångsarbete. Det föreslagna direktivet om tillbörlig aktsamhet är en allmän rättsakt i relation till de sektorspecifika förslagen.

Bolagets syfte samt bolagsledningens aktsamhetsplikt (artikel 25)

Den finländska lagstiftningens bestämmelser om bolagsledningens aktsamhetsplikt omfattar tillgodoseendet av bolagets miljö- och anställningsförpliktelser enligt lag, avtal och åtaganden samt uppfyllandet av dessa förpliktelser före utdelning av medel till delägarna. Aktiebolagslagen (624/2006, ABL) föreskriver om bolagets vinstgenererande syfte (ABL 1 kap. 5 §) och om bolagsledningens plikt att handla omsorgsfullt och i enlighet med bolagets intressen (ABL 1 kap. 8 §). Förutsättningarna för utdelning av medel från bolaget bygger på bolagets ekonomiska

¹ Bedömningen har gjorts med hjälp av arbets- och näringsministeriets räknare för regleringsbördan.

Arbets- och näringsministeriet: Principen ”en in, en ut”, <https://tem.fi/sv/principen-en-in-en-ut>.

² Projektet Tillståndet för mänskliga rättigheter bland finländska företag (SIHTI). Utredning av tillståndet för mänskliga rättigheter bland finländska företag (SIHTI) (Statsrådets kansli 2021), <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-065-3>, s. 92–94.

ställning enligt bokföringslagstiftningen, inklusive bland annat ovannämnda miljö- och anställningsförpliktelser. Underlåtenhet att fullfölja förpliktelserna påverkar bolagsledningens ersättningsansvar (ABL 22 kap. 1 §). Komplettering av den ovannämnda allmänna definitionen av omsorgsplikt, som omfattar bolagets samtliga intressenter och åtaganden, med specifika omnämmanden av ekologisk hållbarhet och bolagets anställningar kan påverka tolkningen av hur delägarnas och intressenternas intressen ska beaktas i olika situationer. Frågan har inte behandlats i direktivförslaget och det finns inte heller annan information som underlag för bedömningen.

Statsrådet påpekar vidare att de i förarbetena till aktiebolagslagen inskrivna omnämmandena om vinstgenererande syfte och utveckling av bolagets affärsverksamhet på lång sikt, bevarande av bolagets goda image och iakttagande av samhälleligt godtagbara förfaranden även då lagstiftningen inte förpliktar till det, har i litteraturen ibland uppfattats som ett uttryck för företagsansvar. Framgång i affärsverksamheten kräver att bolagsledningen har riktig och aktuell information om omvärldens förväntningar och att den reagerar snabbt på omvärldsförändringarna, oberoende av de långsamma ändringarna i lagstiftningen. (RP 109/2005 rd, s. 39–40; se t.ex. Sirpa Juutinen 2016: Strategisen yrittysvastuun käsikirja, s. 58–59. Alma Talent Oy.) Av hävd har bolagen själva fått överväga vilka åtgärder som bäst lämpar sig för beaktande av de aspekter som främjar bolagets verksamhet.

Enligt förarbetena till aktiebolagslagen kan både en aktiv handling av bolagsledningen eller underlåtenhet att vidta en åtgärd anses strida mot omsorgsplikten. Omsorgsaspekten bedöms utifrån objektiva premisser, det vill säga en ledningsmedlem ska handla på ett sätt som en omsorgsfull person skulle handla under motsvarande omständigheter, ofta under osäkra förhållanden. Dessutom påpekas att risktagning hör till all företagsverksamhet. Det kan i allmänhet anses att tillräcklig omsorgsfullhet har iakttagits när ett avgörande baseras på sådan relevant information som situationen kräver, när informationen har lagts till grund för ett konsekvent beslut eller någon annan åtgärd och när beslutet eller åtgärden inte har påverkats av intressekonflikter mellan ledningens medlemmar. Att ledningsmedlemmarna förväntas handla på ett sätt som är förenligt med bolagets intresse innebär att de har lojalitetsplikt mot bolaget och i sista hand mot samtliga aktieägare. Detta innebär naturligtvis också att de ska handla på ett sätt som är förenligt med bolagets syfte, det vill säga ofta så att bolagets affärsverksamhet ger aktieägarna fördelar genom förmedling av bolaget (RP 109/2005 rd, s. 40–41).

Av förslaget framgår inte hur bolagsledningens aktsamhetsplikt och andra skyldigheter förhåller sig till bolagets och intressenternas intressen. Dessutom framgår det av förslaget inte heller tillräckligt detaljerat vilka hållbarhetsdimensioner som ska beaktas och hur de förhåller sig till den allmänna omsorgsplikt som föreskrivs i ABL. Därmed är det inte möjligt att göra en tillräckligt ingående bedömning av förslagets konsekvenser i detta avseende. Förslaget kan påverka bland annat behörighets- och ansvarsfördelningen mellan institutioner, förvränga symmetrin mellan risk och bestämmande inflytande och ge upphov till frågeställningar om vilken intressents intressen bolagsledningens ska tillgodose, och på vilket sätt, i situationer där det inte går att tillgodose samtliga intressenters intressen samtidigt.

Enligt förslaget syftar bestämmelserna om företagsledarnas förpliktelser inte till att ändra medlemsstaternas bolagsrätt. Enligt förslaget är syftet endast att klargöra medlemsstaternas lagstiftning så att bolagsledningens aktsamhetsplikt införs genom direktivet så att medlemmar i ledningen beaktar hållbarhetsfrågor enligt direktivet i sina beslut (jfr skäl 63 i ingressen, kursivering tillagd). Det är svårt att upprätta tvingande och detaljerade bestämmelser om bolagsledningens allmänna skyldigheter, på grund av de stora skillnaderna mellan medlemsstaternas regelverk. Strävan efter harmonisering kan leda till betydande förändringar i bolagsrätten och ge

upphov till rättslig oklarhet. I första skedet bör harmonisering eftersträvas genom självreglering och utveckling av marknadsförfaranden.

Utöver bestämmelser om tillbörlig aktsamhet ingår i direktivförslaget även ett antal bestämmelser om hållbar bolagsstyrning, såsom bolagsledningens allmänna skyldigheter och ersättningar. Visserligen är deras omfattning och tillämpningsområde, genom de fastställda storleksgränserna för bolagen, betydligt mindre än i den tidigare samrådsversionen (jfr E 150/2020 rd). I gengäld har till förslaget fogats bestämmelser om skadeståndsplikt, och tillämpningsområdet genom värdekedjan har utvidgats. Trots att kommissionens nämnd för lagstiftningskontroll två gånger har gett ett negativt yttrande har kommissionen ändå tagit med bestämmelser om hållbar bolagsstyrning och skadeståndsansvar i förslaget.

Förslaget innehåller flera sådana välkomna, avgränsade, konkreta och effektiva särskilda skyldigheter gällande tillbörlig aktsamhet vars underliggande mål bäst kan uppnås genom speciallagstiftning om företagsansvar. I fråga om bolagsstyrningen innehåller kommissionens förslag visserligen mycket allmänna bestämmelser om bolagsledningens skyldigheter och skadeståndsansvar. De bestämmelserna är varken avgränsade eller konkreta. Flera frågor förblir obesvarade och det kan uppstå ett flertal nya och stundom även allvarliga systematiska tolkningsproblem. De diskuteras närmare nedan.

Skadeståndsansvar (artikel 22)

De föreslagna bestämmelserna om bolagets skadeståndsansvar påverkar också bolagets styrelseledamöters och verkställande direktörs skadeståndsansvar, genom att bolagets skadeståndsansvar uppkommer genom sådant handlande eller sådan försummelse som avviker från aktsamhetskravet enligt det föreslagna direktivet. Med tanke på skadeståndsansvaret för såväl bolaget som dess ledning är bestämmelserna i direktivförslaget otydliga såtillvida att det inte går att vidta sådana proaktiva åtgärder för skadeståndssituationer eller förhindrande av dessa på ett sätt som tillgodoser de allmänna principerna i den finska skadeståndsrätten. Som exempel kan nämnas, att i motsats till försummelse av de övriga bestämmelserna i ABL om bolagsledningens skyldigheter tillämpas omvänd bevisbörda inte på skadeståndsansvar som uppkommer genom försummelse av ledningens allmänna omsorgsplikt enligt ABL. Som det framförts ovan är det möjligt att de otydliga direktivbestämmelserna om bolagsledningens ansvarskrav i praktiken medför att bevisbördan överförs på bolagsledningen.

Det måste vara möjligt för bolaget och personerna i att på förhand få tillräckligt god kännedom om kraven på sin verksamhet samt hur avvikelser från kraven påverkar deras ansvar. Dessutom ska den domstol som handlägger skadeståndsyrkandet kunna fastställa de skador som ska ersättas, vilka som är berättigade till skadestånd samt kriterierna för skadeståndsyrkande då skadan uppkommit i bolagets värdekedja inom EES eller i ett tredjeland. Kommissionens förslag är otydligt med avseende på de ovannämnda kraven.

I värdekedjan kan direktivet ge upphov till skadeståndsansvar för olika aktörer vilka bör ha regressrätt gentemot varandra, för att ansvaret ska fördelas på ett rättvist och förutsebart sätt. Dessutom bör regressrätten vara konsekvent och obruten även i gränsöverskridande situationer. Om de föreslagna bestämmelserna om skadeståndsansvar anses vara nödvändiga bör det samtidigt föreskrivas om regressrätt enligt ovan.

Rörlig ersättning till medlemmar av företagets ledning (artikel 15)

Kommissionen ger i sitt förslag de bolag som hör till direktivets tillämpningsområde möjlighet att anpassa sitt ersättningssystem efter bolagens olika kapacitet, skillnaderna mellan sektorerna,

bolagens utvecklingsnivå och andra omvärldsaspekter. Förslaget medför inte nödvändigtvis någon betydande extra börda för sådana börsnoterade bolag som redan har inkorporerat hållbarhetsfrågor i ersättningsarna. Visserligen betalar en del små finländska börsnoterade företag ingen eller ingen betydande rörlig ersättning till verkställande direktören. (Jfr E 150/2020 rd, promemoria s. 5.)

Bolag som hör till direktivets tillämpningsområde ska i sina affärsplaner och strategier ta hänsyn till unionens klimatambitioner. Om direktörens rörliga ersättning är på något sätt bunden till genomförandet av strategin, långsiktiga intressen och hållbarhetsfrågor, ska även klimatfrågorna vägas in genom villkoren för den rörliga ersättningen. De ska vara i linje med Parisavtalet och övriga strategiska klimataspekter samt vid behov med bolagets mål för utsläppsminskningar. En medlem av bolagets ledning kan dock ha begränsade möjligheter att påverka koncernens eller värdekedjans aktiviteter till exempel utanför EES.

6 Nationell behandling av förslaget och behandling inom Europeiska unionen

Tidigare nationell behandling av ärendet

Vid årsskiftet 2020–2021 ordnade kommissionen ett offentligt samråd om en bolagsrättslig reglering som handlar om hållbar företagsstyrning och som har varit under beredning, samt om en så kallad reglering av företagens ansvar när det gäller tillbörlig aktsamhet i produktionskedjor. För att delta i samrådet utarbetades en E-skrivelse (E 150/2020 rd), där statsrådet å ena sidan hade en allmänt positiv inställning till att företagsansvar skulle föreskrivas på EU-nivå, men å andra sidan en kritisk inställning till att ett bolagsrättsligt uppdrag för företagsledningen skulle föreskrivas på EU-nivå. För att statsrådet skulle kunna bilda sin ståndpunkt hördes flera olika organisationer, myndigheter och forskare från näringslivet och det civila samhället. Riksdagens ekonomiutskott instämde i statsrådets bedömning och betonade de utmaningar som en bolagsrättslig reglering skulle innebära (EkUU 31/2020 rd). De bestämmelser om skadestånd som nu ingår i kommissionens förslag togs inte upp i det tidigare samrådet, och därför uttalar sig statsrådet om skadestandsfrågor första gången i denna U-skrivelse.

Behandling av förslaget till direktiv

Kommissionens förslag till direktiv offentliggjordes den 23 februari 2022. Arbets- och näringsministeriet ordnade ett samrådsmöte om förslaget till direktiv för berörda parter och myndigheter den 9 mars 2022.

Utkastet till U-skrivelse behandlades på ett gemensamt sammanträde för sektionerna Konkurrenskraft (EU 8), Arbetsrätt (EU 28), Miljö (EU 23), Finansiella tjänster och kapitalrörelser (10) och Försäkringstjänster (EU 16) den 22 mars 2022 och på EU-ministerutskottets möte den 29 april 2022.

Behandlingen av förslaget inleddes i rådets bolagsrättsliga arbetsgrupp den 3 mars 2022. Rådet syftar till att anta sin allmänna riktlinje i slutet av 2022.

Vid Europaparlamentet är det ansvariga utskottet för huvudförhandlingen av förslaget utskottet för rättsliga frågor. Föredragande för betänkandet är Lara Wolters (NL, S&D).

7 Förslagets förhållande till grundlagen och till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Direktivförslaget påverkar på flera av de grundläggande fri- och rättigheterna. Förslaget syftar till att öka respekten för mänskliga rättigheter och miljöskydd, eftersom företagens frivilliga åtgärder inte har lett till någon tillräcklig minskning av negativa konsekvenser för de mänskliga rättigheterna och miljön. Enligt kommissionen kan regleringen ha en positiv effekt särskilt på tredjeländer genom att den förebygger och reducerar de negativa konsekvenserna av aktiviteter av företag inom EU och deras värdekedjor för mänskliga rättigheter, arbetsrelaterade rättigheter och miljö.

De multilaterala fördrag och internationella åtaganden som ingår i del I i bilagan till direktivförslaget syftar till att respektera de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Deras sociala effekter rör bland annat arbetsförhållanden, löner, arbetstagares hälsa samt socialt skydd och ojämlikhet i utsatta befolkningsgrupper och lokala befolkningsgrupper. De internationella miljökonventionerna i del II i bilagan syftar till att uppnå positiva miljöeffekter och minimera miljöriskerna, bedriva produktion på ett hållbart sätt, använda resurser på ett effektivt sätt, driva cirkulär ekonomi, bevara biologisk mångfald och ekosystem och bekämpa miljöförurening.

Förslaget anses främja följande mål i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna: människans värdighet i artikel 1, förbud mot slaveri och tvångsarbete i artikel 5, fritt yrkesval och rätt att arbeta i artikel 15, arbetstagares rätt till information och samråd inom företaget i artikel 27, förhandlingsrätt och rätt till kollektiva åtgärder i artikel 28, rätt till tillgång till arbetsförmedlingar i artikel 29, rättvisa arbetsförhållanden i artikel 31, förbud mot barnarbete och skydd av ungdomar i arbetslivet i artikel 32, miljöskydd i artikel 37, rätt till god förvaltning i artikel 41 och rätt till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol i artikel 47.

I Finland ska förslaget bedömas åtminstone i förhållande till följande bestämmelser i grundlagen: respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna (22 §), ansvar för miljön (20 §), egendomsskydd (15 §), näringsfrihet och rätt till arbete (18 §), den straffrättsliga legalitetsprincipen (8 §) och rättsskydd (21 §).

Säkerställande av de grundläggande fri- och rättigheterna

Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Ofta förutsätter det faktiska förverkligandet av de grundläggande fri- och rättigheterna aktiva åtgärder från det allmänna sida, till exempel för att skydda individens grundläggande fri- och rättigheter mot kränkningar från utomstående sida eller för att skapa faktiska förutsättningar för utövning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Till metoderna hör att stifta lagar som tryggar och preciserar utövningen av en grundläggande fri- och rättighet (RP 309/1993 rd). Direktivförslaget kan anses sammantaget tillgodose det allmänna skyldighet att främja de grundläggande fri- och rättigheterna enligt 22 § i grundlagen.

Med mänskliga rättigheter förstås i allmänhet individens fundamentala rättigheter som tryggas genom internationella människorättstraktat. Människorättskonventionerna är bindande mellanstatliga avtal. De ålägger de konventionsstaterna att respektera de mänskliga rättigheterna och garantera dessa i huvudsak till alla – oberoende av nationalitet – som hör under den ifrågavarande statens jurisdiktion (RP 309/1993 rd). Även miljörelaterade rättigheter regleras genom internationella avtal. Miljörättigheterna är ofta kopplade till de mänskliga rättigheterna. Med grundläggande fri- och rättigheter avses individens rättigheter enligt grundlagen. Enligt huvudregeln tillkommer de grundläggande fri- och rättigheterna alla människor som hör under finsk jurisdiktion. Utgångspunkten är att de grundläggande fri- och rättigheterna skyddar individen oavsett ålder, kön eller nationalitet. Stadgandena utsträcker sig indirekt till juridiska personer,

eftersom avsaknaden av en ställning som juridisk person kan innebära att man gör intrång i rättigheter som tillkommer en individ som befinner sig bakom den juridiska personen (RP 309/1993 rd).

Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis är de i Finlands grundlag tryggade grundläggande fri- och rättigheterna av betydelse även vid utarbetande av EU-rättsakter (se t.ex. GrUU 15/2017 rd, s. 4 och GrUU 9/2017 rd). Enligt utskottet står det klart att Finlands grundlag ska styra statsrådets ställningstaganden vid utarbetandet av unionens rättsakter (GrUU 20/2017 rd, s. 6).

Enligt 1 § 3 mom. i grundlagen deltar Finland i internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt i syfte att utveckla samhället. Enligt samma paragraf är Finland medlem i Europeiska unionen. I enlighet med grundlagsutskottets tolkningspraxis innebär bestämmelserna i 1 § 3 mom. i grundlagen tillsammans med skyldigheten att respektera de grundläggande fri- och rättigheterna enligt 22 § att statsrådet ska delta i utarbetandet av förslagen till EU-rättsakter på ett sätt som säkerställer de grundläggande fri- och rättigheterna i både Finland och Europeiska unionen (se GrUU 20/2017 rd, s. 6, GrUU 53/2017 rd, s. 5).

Bestämmelser som genomförs nationellt ska riktas på sådana finländska företag eller företag baserade i Finland som hör under finsk jurisdiktion. Förslaget till direktiv om tillbörlig aktsamhet syftar emellertid till att uppnå påverkan framför allt utanför de grundläggande fri- och rättigheterna under finsk jurisdiktion, i så kallade tredjeländer där företagen eller deras värdekedjor omfattas av detta lands lagstiftning och eventuella tillståndsmekanismer. Företagen ska åläggas att ta hänsyn till verksamhetens påverkan på de internationella människorätts- och miljöåtaganden som avses i bilagan till förslaget och som är bindande för staterna, oavsett om landet där företaget eller dess värdekedjor är verksamma har ratificerat de relevanta konventionerna eller anpassat sin lagstiftning efter dem.

Bestämmelserna ska uppfylla den i 22 § i grundlagen fastställda skyldigheten att se till att de grundläggande fri- och rättigheterna oh de mänskliga rättigheterna tillgodoses inom alla de områden, inbegripet områden utanför Finland och Europeiska unionen, där företag som hör under finsk jurisdiktion är verksamma. I den nationella lagstiftningen ska situationen vara ny. Till exempel har kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, som är ett självständigt organ under FN:s människorättskommitté, ansett att stater ska förhindra att företag under deras jurisdiktion orsakar negativa effekter för de mänskliga rättigheterna utomlands³. Statsrådet anser att bestämmelserna syftar till att skydda de grundläggande rättigheter som är relevanta med tanke på effekterna av företagsverksamhet. Trots att bestämmelserna fastställer skyldigheter som begränsar företagsverksamhet, även i gränsöverskridande situationer, kan förslaget enligt statsrådet betraktas som en positiv utveckling när det gäller skyldigheten att säkerställa de grundläggande rättigheterna, och i detta avseende utgör grundlagen inget hinder för att godkänna bestämmelserna.

Ansvar för miljön

Bestämmelserna i 20 § i grundlagen omfattar de grundläggande fri- och rättigheterna gällande miljön. I den föreskrivs om ansvaret för naturen (1 mom.) och fastställs det allmännas åtagande för miljön (2 mom.). Enligt 20 § 1 mom. hör ansvaret för naturen och dess mångfald, för miljön och kulturtraditionerna till alla. Ansvaret riktar sig såväl till det allmänna som till privata fysiska och juridiska personer. Stadgandet avser att betona att det till skyddet av naturen och den övriga

³ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, Statement on the Obligations of States Parties regarding the Corporate Sector and Economic, Social and Cultural rights' E/C.12/2011/1 (2011) 5.

miljön ansluter sig också sådana värden, som inte kan återföras som individers fri- och rättigheter. Till denna del kan allas förpliktelser gentemot naturen anses antingen ha sin utgångspunkt i naturens egenvärde eller vara ett uttryck för en rättighet som odelad tillkommer alla människor. Som dylika subjekt för en mänsklig rättighet kan man också betrakta kommande generationer. Genom att stadga att alla bär ansvar vill man betona att miljövärden förutsätter ett brett samarbete mellan olika instanser (RP 309/1993 rd).

Enligt 20 § 2 mom. ska det allmänna sträva efter att trygga envar rätt till en sund miljö och möjlighet att påverka beslut som gäller den egna livsmiljön. Kravet på en sund miljö ska ges vid bemärkelse. Livsmiljön ska vara livsduglig såtillvida att den inte direkt eller indirekt medför en sjukdomsrisk för människor. Å andra sidan ska man ställa också mera långtgående krav på livsmiljön. I kravet på sund miljö ingår till exempel trivsel i miljön åtminstone i en viss utsträckning. Stadgandet innebär också ett i grundlag givet uppdrag att utveckla miljölagstiftningen så att människor får en större möjlighet att påverka beslut som gäller den egna livsmiljön (RP 309/1993 rd).

Statsrådet anser att förslaget främjar ansvar för miljön så som det fastställs i 20 § i grundlagen. Förslaget påför företagen miljö- och klimatambitioner som kan anses vara synnerligen framtidsorienterade med fokus på framtida generationers behov gällande miljön och den biologiska mångfalden. Skyldigheten att säkerställa en klagomålskanal enligt artikel 9 i förslaget kan ses främja människors möjligheter att påverka beslut som gäller deras livsmiljö.

Egendomsskydd och näringsfrihet

Artikel 7 och 8 i direktivförslaget inbegriper skyldigheter som ålägger företagen att ingå avtal, tillämpa specifika villkor i sina avtalsförhållanden och avsluta avtalsförbindelsen med motparten då vissa kriterier uppfylls. Artiklarna 15, 25 och 26 i förslaget ålägger också företaget och dess ledning både skyldigheter att vidta åtgärder och begränsningar på verksamheten.

Enligt 15 § 1 mom. i grundlagen som föreskriver om egendomsskydd är vars och ens egendom tryggad. Olika begränsningar på ägarens nyttjanderätt och bestämmanderätt avgörs enligt stadgandet. Avtalsfriheten tryggas inte uttryckligen i regeringsformen, men också denna frihet får i viss utsträckning ett skydd genom stadgandet om egendomsskydd (RP 309/1993 rd).

Grundlagsutskottet har i sin praxis ansett att det konstitutionella egendomsskyddet också gäller avtalsförhållandets fortbestånd, även om förbudet mot att ingripa retroaktivt i avtalsförhållanden inte är en absolut regel i utskottets praxis (GrUU 10/2008 rd, s. 2, GrUU 63/2002 rd, s. 2, GrUU 48/1998 rd, s. 2 och GrUU 37/1998 rd, s. 2). Skyddet för kontinuiteten i förmögenhetsrättsliga rättshandlingar bottnar i tanken att skydda rättssubjektens berättigade förväntningar i ekonomiska frågor (se t.ex. GrUU 42/2006 rd, s. 4/I, GrUU 21/2004 rd, s. 3/I och GrUU 33/2002 rd, s. 3/I). I utskottets praxis har skyddet för berättigade förväntningar ansetts omfatta rätten att lita på att lagstiftningen om de rättigheter och skyldigheter som är viktiga för avtalsförhållandet består och att denna typ av frågor inte kan regleras på ett sätt som i oskäligt hög grad försämrar avtalsparternas rättsliga ställning (GrUU 42/2006 rd, s. 4/I och GrUU 21/2004 rd, s. 3/I).

Grundlagsutskottet har i sin praxis ansett att lagstiftaren i princip har större spelrum med hänsyn till egendomsskyddet när skyldigheterna gäller börsbolag eller andra juridiska personer med stor förmögenhetsmassa än när bestämmelserna har mycket omedelbara effekter för de fysiska personerna bakom den juridiska personen (GrUU 9/2008 rd, GrUU 10/2007 rd, GrUU 54/2005 rd, GrUU 32/2004 rd, GrUU 61/2002 rd, GrUU 34/2000 rd). Utskottet har även ansett att ju längre en juridisk person står från enskilda individer och analogt ju obetydligare och mer indirekta konsekvenser åtgärderna har för enskilda personers konkreta ekonomiska intressen, desto

osannolikare är det att åtgärder mot en juridisk person kan stå i strid med egendomsskyddet enligt grundlagen (GrUU 17/1997 rd, GrUU 45/1996 rd).

Enligt bestämmelserna om näringsfrihet i 18 § 1 mom. i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Stadgandet stadfäster bland annat principen om företagandets frihet, eftersom yrke och näring uttryckligen nämns som medel att skaffa utkomst. Rättigheten som föreskrivs i momentet begränsas naturligtvis av vissa realiteter. En yrkesutövares och en näringsidkares valmöjligheter begränsas av hens förmåga att sälja sina produkter och tjänster så att hen förmår skaffa utkomst. Vid sidan av de faktiska begränsningarna på fritt val av arbete, yrke och näring finns det dessutom flera juridiska begränsningar, som visserligen ska utfärdas genom lag (GrUU 18/2006, s. 3–4). Grundlagsutskottet har i sin praxis bedömt bland annat åläggandet av olika skyldigheter för näringsidkare i förhållande till rätten till arbete, yrke och näring. Utskottets etablerade syn är att huvudregeln enligt grundlagen är näringsfrihet. Bestämmelser som kringskar betingelserna för näringsutövande ska bedömas i förhållande till acceptabilitet och proportionalitet (GrUU 28/2012 rd).

Bestämmelser som begränsar egendomsskyddet och näringsfriheten ska uppfylla de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Relevanta krav med avseende på direktivförslaget är åtminstone kravet på exakthet och noggrann avgränsning, samt begränsningens godtagbarhet och dess proportionalitet till det eftersträvade syftet.

Med tanke på specifik och exakt reglering är det viktigt att lagen tillräckligt tydligt anger vem som är behörig att utfärda begränsningar, vad dessa behörigheter ger rätt till och vilket förfarande som ska tillämpas. GrUU 21/2006, GrUU 20/2005, GrUU 12/1998, GrUU 8/1995. Bestämmelserna i lagen ska över lag vara så exakta att de ger tillräckligt tydlig information om vilka åtgärder myndigheterna kommer att vidta (GrUU 15/1996 rd). Iakttagande av kravet på exakthet och noggrann avgränsning förutsätter också att de uttryck och fraser som används i lag är exakta. GrUU 40/2013, GrUU 54/2002, GrUU 19/2002.

Bedömningen av rättsaktens godtagbarhet kan också utgå från bestämmelserna om liknande rättigheter i Europakonventionen om mänskliga rättigheter och motsvarande internationella människorättskonventioner som är bindande för Finland, åtminstone till den del de innehåller en uttömmande förteckning över acceptabla grunder för inskränkning av de mänskliga rättigheterna. Bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna tolkas i överensstämmelse med de mänskliga rättigheterna, så att endast sådana grunder för inskränkning som enligt den relevanta bestämmelsen i människorättskonventionen är acceptabla kan godtas som grunder för inskränkning av motsvarande stadgande om grundläggande fri- och rättigheter. Bestämmelserna om inskränkningar ska vara både godtagbara och dikterade av något tungt vägande samhälleligt skäl (GrUU 45/2014 rd).

Kravet på proportionalitet innebär att inskränkningarna av de grundläggande fri- och rättigheterna måste vara nödvändiga för uppnåendet av ett godtagbart syfte och även i övrigt förenliga med proportionalitetskravet. (GrUU 3/2014 rd, GrUU 38/2013 rd, GrUU 16/2013 rd, GrUU 8/2013 rd). En inskränkning av en grundläggande fri- och rättighet är tillåten endast om målet inte kan nås med medel som intervenserar mindre i de grundläggande fri- och rättigheterna. En inskränkning får inte vara mer genomgripande än vad som är motiverat med hänsyn till hur tungt vägande det bakomliggande intresset är i relation till det rättsobjekt som ska inskränkas (GrUU 37/2013 rd, GrUU 14/2013 rd, s. 4/I, GrUU 2/2013 rd, s. 3, GrUU 5/2009 rd, s. 3, GrUU 8/2006 rd).

Statsrådet anser att de skyldigheter att skydda de mänskliga rättigheterna och miljön som läggs fram i direktivförslaget utgör en godtagbar och proportionerlig motivering för inskränkningar av egendomsskyddet och näringsfriheten. Förslaget innehåller dock sådana bestämmelser om företagens verksamhet som enligt statsrådets bedömning är otillräckliga i förhållande till kravet på exakthet och noggrann avgränsning. Denna fråga bör tas upp i de fortsatta förhandlingarna.

Den straffrättsliga legalitetsprincipen

Enligt artikel 18 och 20 i direktivförslaget ska medlemsstaterna föreskriva proportionerliga, avskräckande och effektiva påföljder som tillsynsmyndigheterna kan utdöma. Sanktionerna ska omfatta exempelvis påföljder som är baserade på företagets ekonomiska omsättning samt order om att upphöra med åtgärderna. I förslaget föreskrivs inte om straffrättsliga påföljder.

I 8 § i grundlagen föreskrivs om de viktigaste elementen av den straffrättsliga legalitetsprincipen. Administrativa disciplinära påföljder och andra påföljder av straffkaraktär som åläggs i administrativ ordning är i allmänhet inte straff som döms ut för brott i den bemärkelse som avses i 8 § i grundlagen. Den straffrättsliga legalitetsprincipen tillämpas därmed inte som sådan på regleringen av administrativa påföljder. I grundlagsutskottets praxis har det visserligen ansetts att regleringen av administrativa påföljder ska uppfylla de allmänna kraven på exakthet och proportionalitet (GrUU 14/2013 rd, s. 2/II, GrUU 34/2012 rd, s. 3–4, GrUU 17/2012 rd, s. 6).

Det är viktigt att bestämmelserna om de administrativa påföljderna enligt det föreslagna direktivet kan utfärdas i överensstämmelse med grundlagen. Enligt statsrådet förutsätter detta att det under förhandlingarna fästs avseende vid att de skyldigheter som åläggs företagen är exakta och noggrant avgränsade, särskilt om försummelse kan bestraffas med administrativa sanktioner.

Rättsskydd

I 21 § 1 mom. i grundlagen ingår ett allmänt stadgande om individens rätt att få sin sak behandlad av en enligt lag behörig domstol eller annan myndighet. Utgångspunkten är individens rätt att på eget initiativ få sin sak behandlad av domstol eller myndighet. Behandlingen ska dessutom alltid ske på tillbörligt sätt och utan ogrundat dröjsmål. Artikel 18 i direktivförslaget innehåller bestämmelser om tillsynsmyndigheten. Den nationella regleringen ska möjliggöra rätt att söka ändring hos domstol. Enligt statsrådet medför det föreslagna direktivet inga problem med tanke på individens rättsskydd.

8 Ålands behörighet

Bestämmelser om behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet Åland finns i 18 § och 27 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991), nedan *självstyrelselagen*. Enligt 27 § 1 mom. 8 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar. Enligt 27 § 1 mom. 12 punkten har riket också lagstiftningsbehörighet i fråga om utrikeshandeln. Därtill har riket lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 1 mom. 17 punkten i fråga om mineralfyndigheter och gruvdrift, enligt 20 punkten i fråga om tillverkning och kontrollstämpling av ädla metaller samt handel med arbeten om innehåller ädla metaller, och enligt 21 punkten i fråga om arbetsrätt. Enligt 18 § 1 mom. 10 punkten i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövård och enligt 15 punkten i fråga om jord- och skogsbruk.

9 Statsrådets ståndpunkt

I enlighet med regeringsprogrammet har Finland en positiv inställning till att företagsansvar ska föreskrivas på EU-nivå med beaktande av företag och internationella värdekedjor av olika storlek. Målen för hållbar förvaltning av företag bör främjas på ett sätt som beaktar de olika principerna för medlemsstaternas bolagsrättssystem.

Allmän reglering om tillbörlig aktsamhet

Statsrådet håller med om de centrala delarna av direktivförslagets allmänna bestämmelser om tillbörlig aktsamhet. Förslaget stödjer de i regeringsprogrammet fastställda målen om stärkande av företagens samhällsansvar. Det skulle harmonisera regleringen av de företag som verkar inom unionens territorium och bidra till att säkerställa rättvisa konkurrensförhållande för företagen. Statsrådet anser det vara viktigt att förhandlingarna om direktivet avancerar och att regleringen träder i kraft inom unionen de närmaste åren. Regleringen som helhet ska skapa en ordnad driftsmiljö för företagen.

Statsrådet sätter värde på direktivförslagets nära sammankopplade mål om hållbar utveckling, respekt för de mänskliga rättigheterna och miljövård och avser att arbeta för att dessa mål ska uppfyllas. Enligt statsrådet kan regleringens syfte uppnås bäst genom att ålägga företagen skyldigheter som är tydliga och genomförbara. Företagen bör ha realistiska möjligheter att uppfylla skyldigheterna även inom sådana verksamheter inom deras värdekedja som inte står under företagets kontroll. Dessutom påpekar statsrådet att det är viktigt att iaktta principerna om bättre lagstiftning, att det är nödvändigt att göra utförliga konsekvensbedömningar och att förslagen bör ha satts i relation till och riktats till det rådande behovet. Statsrådet anser att bestämmelserna bör vara tillräckligt entydiga och medge ett relativt litet rörelseutrymme vid genomförandet i medlemsstaterna, för att förhindra fragmentering av regleringen på unionsnivå. Regleringen bör säkerställa en rättvis driftsmiljö för alla företag som hör till tillämpningsområdet.

Statsrådet bifaller i princip målet med regleringen att integrera element från befintliga frivilliga riktlinjer för företag (OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s principer om de mänskliga rättigheterna och företagen) i unionslagstiftningen. Detta är dock förknippat med utmaningar eftersom de nämnda riktlinjerna är utformade som målsättningar, kan ges olika tolkningar och ibland saknar entydiga regler som direkt kan integreras i lagstiftningen. Statsrådet anser att EU-regleringen ska vara tydlig och begriplig. Enligt statsrådet måste även de föreskrifter som härleds från riktlinjerna för företag vara tillräckligt entydiga samt exakt och med noggrann avgränsning ange de skyldigheter som påförs företagen.

Små och medelstora företag verkar inom värdekedjorna av företag som omfattas av direktivets tillämpningsområde, varigenom rättsakten indirekt påverkar även dem. Därför ska förslagets konsekvenser för små och medelstora företag utvärderas noggrant. Statsrådet anser att det är viktigt att regleringen tar hänsyn till små och medelstora företags verksamhetsbetingelser, särskilt i situationer där företag som hör till tillämpningsområdet ska vidta åtgärder gentemot små och medelstora företag till vilka de står i ett direkt eller indirekt avtalsförhållande. Det gäller att i förslaget hitta metoder för att undvika oskäliga skyldigheter för små och medelstora företag. Som en del av förhandlingsprocessen är det till exempel möjligt att överväga att begränsa den börda att fullgöra skyldigheterna som eventuellt överförs till små och medelstora företag, genom att i direktivet närmare fastställa vilka krav ett företag som omfattas av tillämpningsområdet högst kan ställa på de små och medelstora företag som är företagets avtalspartner. Dessutom gäller det att noggrannare definiera de skyldigheter att stödja små och medelstora företag som gäller företag som omfattas av tillämpningsområdet.

Bestämmelserna om avslutande av affärsförbindelser och effekterna av det bör i synnerhet granskas med hänsyn till dels små och medelstora företags ställning, dels parter som påverkats

negativt av företagets verksamhet. Skyldigheten att avsluta affärsförbindelser kan leda till att företaget lämnar ett geografiskt verksamhetsområde, varigenom de som utsatts för de negativa konsekvenserna hamnar i en ännu svagare position, när företagets ekonomiska bidrag till regionen försvinner. Statsrådet anser att det vore ändamålsenligt att med regleringen styra företag att ingå långsiktiga affärsrelationer, som är mer hållbara åtgärder med tanke på både företagens ekonomiska drift och regleringens förebyggande syfte.

Statsrådet bifaller i princip att åtgärder för tillbörlig aktsamhet även inbegriper värdekedjan. Statsrådet anmärker, om det är realistiskt att företagen i praktiken behöver ingå avtal om riskhantering med både sina direkta och sina etablerade indirekta affärspartner. Dessutom bör det klarläggas vad som avses med försäkringsföretagens värdekedjor utöver värdekedjorna i investeringar. Framför allt gällande lagstadgade försäkringar kan försäkringsbolaget inte bestämma till vem det beviljar en försäkring (kontraheringsplikt).

Statsrådet anser att direktivförslaget utgör ett behövligt komplement till unionens miljöreglering, bland annat genom att det utvidgar efterlevnaden av åtaganden till företagens värdekedjor, även utanför unionens territorium, där en betydande del av de skadliga miljöeffekterna i EU:s produktion kan uppkomma. Samtidigt stärker förslaget EU:s och FN:s miljöambitioner och säkerställer rättvisa konkurrensförhållanden för företagen. Det är nödvändigt att harmonisera bestämmelserna om miljökonsekvenser för att förebygga vissa gränsöverskridande negativa effekter. De negativa miljöeffekterna kan också vara globala genom att marknaden kontrolleras av multinationella företag.

Statsrådet understöder en rättsakt i vilken en bilaga till det föreslagna direktivet innehåller en sammanställning av de internationella överenskommelserna om mänskliga rättigheter, rättigheter på arbetet och relevanta negativa miljökonsekvenser samt preciseringar om vilka åtaganden som företagen ska uppfylla. Statsrådets preliminära inställning är att de konventioner om de mänskliga rättigheterna och om arbetslivet som upptas i del I i bilagan samt de miljökonventioner, inklusive de specifika förbuden och överträdelserna i dem, som upptas i del II i bilagan tillgodoser behovet av reglering i tillräcklig utsträckning. Statsrådet anser att Parisavtalet eventuellt ska kunna ingå i de konventioner som anges i bilagan om konventioner. Att konventionerna tagits med i bilagan till direktivet understryker företagets ansvar att respektera de mänskliga rättigheterna. De människorättskonventioner som upptas i del I i bilagan till direktivförslaget bör dock också bedömas med tanke på att företagen ska kunna iaktta dem.

Statsrådet understöder direktivets syfte att främja omställningen till en koldioxidneutral ekonomi. Statsrådet anser att bekämpande av klimatförändringar bör ingå i den tillbörliga aktsamhet som föreskrivs företagen. Tillbörlig aktsamhet ska i enlighet med Parisavtalet syfta till att begränsa den globala medeltemperaturökningen till 1,5 grader Celsius (jämfört med förindustriell tid). Företagen bör ha tydliga processer för att identifiera, förebygga och minska miljöeffekter som härrör från deras egen, dotterbolagens eller etablerade affärspartners verksamhet samt för att övervaka de vidtagna åtgärderna. Vidare anser statsrådet att företagen bör redovisa sina egna miljömål i enlighet med tillbörlig aktsamhet.

Statsrådet ser det som viktigt att direktivet genomförs samordnat med andra sektorspecifika rättsakter som anknyter till tillbörlig aktsamhet, för att regelverket om tillbörlig aktsamhet ska kunna genomföras nationellt på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på företagets verksamhet.

Statsrådet ser det som viktigt att bestämmelserna genomförs i överensstämmelse med Världshandelsorganisationens (World Trade Organization, WTO) regler och att de inte ger upphov till vare sig obefogad diskriminering av handelspartner eller förtäckta handelshinder.

Tillämpningsområde

På det allmänna planet understöder statsrådet tillämpningsområdet enligt kommissionens förslag och anser att avgränsningen av tillämpningsområdet till företag i risksektorer är ändamålsenlig med tanke på företagens regelbörd och proportionalitetsprincipen. Statsrådet anser att det viktigt att behålla den övergripande ambitionen i samband med tillämpningsområdet medan förhandlingarna pågår. En eventuell utvidgning av tillämpningsområdet kan övervägas när det finns erfarenheter av tillämpning av bestämmelserna i praktiken. Statsrådet påpekar också att tillämpningsområdet bör synas och vid behov förtydligas vid förhandlingarna, bland annat i fråga om definitionen av företag.

Statsrådet anser att det behövs preciseringar i hur direktivet ska tillämpas på försäkringsföretag och på pensionsinstitut som omfattas av förordningarna om social trygghet. Det är i princip befogat att direktivet ska omfatta arbetspensionsanstaltens investeringar. I övrigt ska det övervägas på vilket sätt och i vilken omfattning det är ändamålsenligt att direktivet ska gälla dessa institut. I princip bör medlemsstaterna tillåtas få besluta om tillämpningen av rättsakten på institut som omfattas av förordningen om social trygghet, särskilt om institutet inte har någon betydande investeringsverksamhet.

Bestämmelser om hållbar företagsstyrning

Enligt statsrådets bedömning vore det fortsättningsvis befogat att mer ingående bedöma behovet, funktionen och de eventuella konsekvenserna av regelverk för bolagsrätt och företagsstyrning än vad som kommissionen lagt fram hittills (jfr E 59/2016 rd – EK 2/2021 rd, promemoria s. 15). Bedömningen ska också ta hänsyn till kraven i de förestående klimatlagarna och andra särskilda rättsakter samt deras effekter på beaktandet av intressenter i företagsverksamheten, inklusive bestämmelserna om skadestånd.

Statsrådet ser det som viktigt att de metoder som tas med i bestämmelserna om företagsverksamheten är effektivt och realistiskt genomförbara.

Statsrådet noterar att i föreslagna artikel 25.1 har bestämmelsen om bolagsledningens aktsamhetsplikt formulerats så att det avser att bevaka bolagets bästa intresse. Statsrådet påpekar att det inte finns några bestämmelser på EU-nivå om detta och att det aktuella förslaget i själva verket gäller beaktande av företagets externa intressenter. Enligt statsrådet bör det tas hänsyn till att bestämmelser om förutsättningarna för företagets verksamhet utfärdas genom speciallagstiftning. Likaså ska det beaktas att enligt bolagslagstiftningen har delägarna lägsta prioritet avseende rätten att få betalning. På grund av dessa hänsyn saknar de föreslagna bestämmelserna om bolagsledningens aktsamhetsplikt enligt statsrådets bedömning mervärde med tanke på uppnåendet av förslagets syfte. Enligt statsrådet ska förhandlingarna framför allt sikta på att stryka den onödiga och otydliga artikel 25 om bolagsledningens aktsamhetsplikt. Om detta inte är möjligt, ska man se till att bibehålla nuläget som utgår ifrån tillämpning av den nationella bolags- och speciallagstiftningen. Enligt statsrådets bedömning möjliggör detta på bästa sätt också ett effektivt genomförande av bestämmelserna om företagsansvar. Om ingetdera av dessa mål verkställs kan otydligheter som härrör från förslaget onödigt försvåra ett tillräckligt tydligt och förutsebart genomförande av ändringar i den nationella lagstiftningen. Innehållet i artikel 25 om bolagsledningens aktsamhetsplikt liknar i kommissionens förslag de bestämmelser som utvärderats extensivt under den tidigare beredningen av ärendet. Statsrådet ser inget behov av att ändra sin tidigare kritiska ståndpunkt till detta. Gällande detaljmotiveringarna hänvisar statsrådet till sin tidigare skrivelse till riksdagen och det utlåtande som givits om skrivelsen (se E 150/2020 rd, EkUU 31/2020 rd).

Allmänt taget understöder statsrådet det i förslagets artikel 15 framlagda målet att bolagen ska uppmuntras att bedöma hållbarhetsfrågor som en del av bolagsledningens ersättningssystem (E 150/2020 rd, promemoria s. 5). Kommissionens förslag gäller främst börsnoterade bolag. Innehållsmässigt är förslaget relativt flexibelt och förenligt med det föreslagna direktivets syfte. Det är till exempel bra att påföljderna för försummelser av kraven för ersättning fastställs nationellt. Då kan de eventuella bestämmelserna om ersättningar till bolagsledningen på bästa sätt anpassas till den nationella regleringen av bolagsstyrningen.

Övervakning, påföljder och skadeståndsansvar

Statsrådet anser att övervakning av efterlevnaden av bestämmelserna och samarbete mellan ländernas tillsynsmyndigheter är avgörande för att säkerställa att den nya regleringen fungerar. Med tanke på fungerande övervakning är det också viktigt att bestämmelserna möjliggör enhetliga modeller för genomförandet i medlemsländerna. Statsrådet anser att det i förhållande till skadeståndsmekanismerna är viktigast att bestämmelserna om påföljder fokuserar på att myndigheterna kan utmäta effektiva och anpassningsbara administrativa påföljder.

Statsrådet vill ägna uppmärksamhet åt att det inte av de föreslagna bestämmelserna framgår om direktivets primära syfte är att åstadkomma bättre hållbarhet i företagens verksamhet eller att alla som utsatts för negativa effekter i företagens värdekedjor dessutom ska få en ersättning för skadorna. I direktivet föreslås åtgärder för uppnående av det första målet, som krav på processer, myndighetstillsyn, rapportering och annan transparens. Det senare målet kräver att skadeståndsansvaret utvidgas genom unionslagstiftning eller nationell lagstiftning.

Enligt statsrådet ska tillämpningsområdet för bestämmelserna om skadestånd i artikel 22 i kommissionens förslag preciseras, bland annat när det gäller vissa inkonsekventa och mångtydiga inskrivningar. Enligt statsrådets mening avser kommissionens förslag att skapa en ny lagstiftningsram om skadeståndsansvar som åtminstone Finland saknar erfarenhet av. Statsrådets preliminära bedömning är att bestämmelserna i fråga avviker också från ersättningssystemen i de medlemsstater som använts som förebild. Förslaget avviker också från kraven på uppsåt och tillräckligt orsakssamband i den finska skadeståndsrätten. I praktiken handlar det om att delvis åsidosätta det begränsade ansvar som föreskrivs aktiebolag, schablonmässigt då det gäller skador som orsakas av dotterbolag och under specifika förutsättning även för skador som orsakas av andra affärspartner i bolagets värdekedja. I förslaget föreskrivs inte om ansvarsfördelningen mellan de ansvariga parterna. Detta kan leda till att ett finländskt företag som hålls ansvarigt enligt det föreslagna direktivet kan åläggas det slutliga ansvaret för en skada som orsakats av ett annat företag i värdekedjan. Det är också möjligt att skadeståndsansvaret för en verksamhet i ett tredjeland ackumuleras hos företag i hemmedlemsstater vars lagstiftning de skadelidande anser gynna dem mest. Statsrådet anser att förslaget i detta avseende är halvfärdigt och avviker från motsvarande, etablerade sektorspecifika ersättningssystem som bygger på speciallagstiftning, som EU-reglering om ersättning av miljöskador. Enligt statsrådet är det viktigt att främja det centrala innehållet i direktivet, det vill säga företagens ansvarsfulla verksamhet och verksamhetens transparens, och statsrådet anser att direktivet, när det gäller dessa frågor, bör kunna godkännas snabbt och träda i kraft utan dröjsmål. Dessa frågor omfattar inte heller sådana frågor kring medlemsstaternas civilrättsliga system som utgör ett hinder för att uppnå det grundläggande målet. När det gäller att säkerställa genomförbarhet och en genuin användbarhet innebär förslaget till bestämmelser om skadestånd dock en del utmaningar och utvecklingsbehov som medlemsstaterna kan ha väldigt olika synpunkter på. Därför anser statsrådet att Finland kan stödja att behandlingen av bestämmelserna om skadestånd åtskiljs under behandlingen av direktivet och i en situation att detta gör det möjligt att få en tillräcklig majoritet när det gäller de centrala bestämmelserna i direktivet.